

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarisi izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . . . 5.— „
četrt leta . . . . . 2.50 „
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
. . . . . dvakrat . . . 14 „
. . . . . trikrat . . . 12 „
za nadaljna uvrščena od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 8. marca 1918.

Vabilo

na

XV. redni občni zbor

„Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani.

r. z. z. o. z.,

ki se vrši dne 19. marca 1918 ob 10. uri dopoldne v Frančiškanski ulici št. 6.

DNEVNI RED:

- I. Poročilo upravnega sveta o združenem poslovanju.
- II. Čitanje revizijskega zapisnika in ukrepi glede njega.
- III. Poročilo upravnega sveta o računskem zaključku za leto 1917.
- IV. Poročilo nadzorstva o računskem zaključku in poslovanju upravnega sveta.
- V. Predlog upravnega sveta o razdelitvi čistega dobička.
- VI. Volitev upravnega sveta.
- VII. Volitev nadzorstva.
- VIII. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen, se vrši pol ure pozneje drugi občni zbor v istem prostoru in z istim dnevnim redom, ki je po § 31. združenih pravil sklepčen ob vsakem številu združnikov.

Upravni svet.

Kaltenegger in drugi.

„Slovenec“ z dne 12. t. m., št. 35., je priobčil članek „Ob sklepu semestra“, kjer pravi, da je srednješolska mladina silno trpela zaradi razmer, ki jih je povzročila vojna. Toda tej zaostalosti in nesposobnosti niso krive le vojne razmere, temveč je temu kriv ves šolski sistem na Slovenskem.

„Ta šolski sistem nima nobenega srca za slovensko mladino“, piše „Slovenec“ doslovno na rečenem mestu, „je skozi in skozi nemškutarški, birokratski, in vsa njegova modrost obstoja v slabem apliciranju premnogih slabih odredb in navodil, ki se hitro manjavajo, se medsebojno pobijajo in preklicujejo. Deželni šolski svet (t. j. kranjski) je popolnoma brez moči, izgubil je vajeti, ki bi jih moral sam trdno držati v rokah in jih je prepustil svojemu referentu, zagrizenemu nemško-nacionalnemu uradniku, ki samovoljno vlada na srednješolskih zavodih po intencijah nemškega volksrata. Ta hofrat rešuje važne zadeve brez vednosti šolskega sveta, ker ve, da se mu ga ni bati, čeprav je v njem trdna slovenska večina. Vse dopisovanje srednješolskih zavodov z deželnim šolskim svetom na Kranjskem je nemško, izpričevala so nemška, izvestja so nemška, pravni jezik pri konferencah je izključno nemški! To se godi na zavodih, kjer so vsi profesorji Slovenci in vsi učenci tudi! Deželni šolski nadzorniki so izgubili vso samostojnost, mnogo zaradi lastne slabosti, in so le podrejeni uradniki svojega šefa; ravnatelji so brez vsakega vpliva in profesorji stoje pred šolskim referentom, kadar jih pokliče ad audiendum verbum, kakor šolarčki pred učiteljem s šibo. Nad vsemi našimi zavodi leži kakor mora strah pred nemškim hofratom, in deželni šolski svet ne gane z mezinem, da bi te neznosne razmere končal; on devlje v terno za ravnateljstva mesta Nemce in cinično kliče Jugoslovanski klub, naj uredi šolstvo na Kranjskem. — Razumljivo je, da v takih razmerah pouk in vzgoja nepopisno trpita. Najbolj značilno je, kako ta šolski sistem ravna s slovenščino. Slovenščino uče geografi in zgodovinarji, slovstvena zgodovina se popolnoma zanemarja. Na nekem zavodu letošnji prvi semester s staroslovenščino niti začeli niso, dasi je predpisana. So nižji razredi, v katerih se že dve leti ni učila slovenska slovnica. So razredi, v katerih so med letom samo brali, da ubijejo čas. So razredi, v katerih se med slovenskimi urami poučuje latinščina. Za slovenščino je odločena v razredih, kjer so učenci pouka najbolj potrebni, tedensko po ena ura, in sicer od 12. do 1., ko so učenci imeli že štiri ure drugega pouka; in ker je šola izmenoma en teden dopoldne, drugi popoldne, bi prišel vsak drugi teden slo-

venski pouk med 6. in 7. uro zvečer, ki je pa vedno izostal. Tako so imeli učenci na vsakih 14 dni po eno slovensko uro. — Ne moremo se torej čuditi, da dijaki ne znajo ne slovnice, ne pravopisa, ne slovstvene zgodovine. Naš narod se sistematično potujčuje, in tu ni druge pomoči kot: Od Nemcev proč!“

Kar govori v citiranem članku „Slovenec“, je — žal — tako resnično, da podpisujemo njegove trdive z obema rokama. Ta zli duh, ki mori in tlačí k tlom vse naše šolstvo, se imenuje s pravim imenom Oskar vitez Kaltenegeer. Naša kulturna zgodovina si bo to ime dobro zapomnila; naše šole in naše učiteljstvo si ga zapišejo z najbolj črnimi črkami v svoje spominske knjige.

Nezaslišano je, kako visoko je zrasla oblast tega nemškega plemiča. Deželni predsednik grof Attems mu je izročil ves deželni šolski svet, da vlada v njem neomajno in avtokratsko. Tako je po krivdi Attemsove mehkoobe in neodločnosti nastal iz cesarske kraljeve najvišje deželne šolske korporacije pašalik nemško-nacionalnega birokrata, ki se je v svojem napuhu popolnoma zatopil v nazor, da je vse šolstvo na Kranjskem zaradi njega, a da ni on zaradi šolstva. Nikjer na svetu bi ne bilo mogoče dejstvo, da bi vladal šolstvo, ki naj služi slovenskemu narodu, nemško-nacionalni dvorni svetnik zlogasnega starega kova, ki smer njegovega delovanja dovoljno označujejo šulferajnske ali südmarke uži galice na njegovi pisalni mizi! To je mogoče samo v popolnoma slovenski deželi, kakršna je Kranjska. — Deželni šolski nadzorniki so brez moči, če izvzamemo Belarju, ki ima kot nemški nadzornik svoj določen delokrog, ki pa je sicer desna roka Kaltenegeerjeva, kar se tiče pospeševanja nemškega in zatiranja slovenskega šolstva v deželi. Dr. Bezjak in dr. Opeka nimata nobene vplivne besede, ker sta žalibog navadna uradnika, v vsakem pogledu odvisna od svojega šefa Kaltenegeerja. Vrhutega je še dr. Opeka brez vsake izkušnje in prakse, kar je umljivo, saj je prišel na sedanje mesto naravnost kot realni katehet, ki se ni kot tak nikoli brigal za ustroj in nalogo ljudske šole. Sedanje mesto je dobil kot kandidat prejšnje S. L. S., a njegov glavni svetovalec je danes neokretni in neizkušeni ljubljanski okrajni nadzornik Lavtižar, ki bi sam rabil sveto-

valca, ako že morajo biti nadzorniška mesta preizkuševališča pedagoških abecedarjev in strokovnih vajencev. Odkar sta zapustila dež. šol. svet nadzornika Levec in Hubad, nimajo tamkaj moža, ki bi kazal količjak energije in moške volje glede na uveljavljenje pametnih in zakonitih načel in zahtev, služeeh koristim slovenskega šolstva! O okrajnih šolskih nadzornikih niti ne govorimo, ker se da že iz povedanega sklepati, da morajo biti njihove roke še bolj vezane na njihovo mnenje še manj merodajno, nego to žalostna usoda določa Bezjaku in Opeki. Premnogo je slučajev, ko se dež. šol. svet prav nič ne ozira na to, kar predlagajo okr. šol. nadzorniki v svojih kompetentnih tabelah — izjema je le v tem slučaju, ako protežirajo njih predlogi posebno izrazite somišljenike deželnošolske večine na škodo starejšim in izbornim kvalificiranim kompetentom. Čuli smo zdihovati okrajnega šolskega nadzornika pod pezo peresnega ubijanja časa in svojih moči, češ, saj nisem nič drugega, nego pisar okrajnega glavarja! — Pomisliti moramo končno, da niso za nadzorniška mesta izbirali šolnikov — kar jih je že bilo na takih mestih, te so odstavili — ampak prvi pogoj za nadzorniško usposobljenost je bila kvalifikacija, napisana od političke stranke!

Večino v dež. šolskem svetu imajo danes 4 zastopniki deželnega odbora, 2 zastopnika cerkve in 1 „zastopnik“ učiteljstva — vsa sedmorica v ljubezni in navdušenju vdana dr. susteršiču — ki je današnji dan mož brez stranke in ki je med tistim „našim dobrim ljudstvom“ izgubil tla in veljavo. Temu sedmeroglavemu telesu je pač vse eno, kako vlada Kaltenegeer. Čim vehementnejše bije njegova pest po slovenskem šolstvu in po slovenskem učiteljstvu, toliko ljubeše jim je, ker je omočena strast jeze, osamelosti in zavesti izgubljene političke moči in njenega sijaja temu sedmeroglavemu telesu pustila le še uničevalno silo zatiranja vsega, kar naj bi služilo narodni kulturi in dvigalo zaupanje naroda do objektivnosti in pravičnosti najvišje šolske oblasti v deželi in dokazovalo, da tudi tamkaj upoštevajo ljudsko voljo. Deželni šolski svet je danes kakor otok zapuščenih in umirajočih sredi valovitega morja z demokratizmom prožete narodove zavednosti. In ti zapuščeni in umirajoči dobro čutijo to, zato napenjajo še zadnje sile na zadnjem ostanku varnih

LISTEK

Iz umetniškega sveta.

Dragi tržaški prijatelji!

V mirnih časih sva si redno dopisovala. Potožila sva si to in ono, kovala naklepe za lepšo bodočnost, premišljala o umetniških težnjah, dokler niso modri možje usodepolnega julija meseca leta 1914 zasnetili požar, ki je do danes objel že malodane ves svet s svojo nepopisno grozoto. Takrat sva se ločila, drug za drugim oblekla vojaško suknjo, najina korespondenca pa je umolknila. Koliko najin nih dragih prijateljev je do danes leglo v prezgodnji grob, koliko jih čaka v tujini na konec vojne in hrepeni po vrnitvi v svojo domovino! Midva sva tudi trpela telesno, še več morda duševno, a o tem molčiva. Edino zdravilo za rane, ki nam jih je usekal ta grozoviti čas, je kraljestvo umetnosti. Vsak dan gledaš na sinje »morje Adrijansko, ki nekdanj bilo si in boš slovansko«, posvečaš vse svoje moči

vzgoji naše mladine in prazniš bridki kelih trpljenja, ki ga točijo učiteljstvu njegovim »brumni« delodajalci. Gotovo imaš edino razvedrilo v lepi knjigi. Mi, ki živimo v slovenski prestolici, imamo še srečo, da nadloge in skrbi vsaj lahko pozabimo na — koncertih. In o teh naj Ti v kratkih besedah poročam.

Naša vrla Glasbena Matica je v kljub neugodnim razmeram dala med vojno lepo število koncertov. Mislim namreč one koncerte, ki je na njih nastopil pevski zbor in je sodeloval skoro vedno v dobrodelne namene. Pred vojno mogoče Matične pevske čete so se zaradi vpo-klicev v vojaško službo čez dalje bolj krčile. Ostali so lansko leto skoro le starejši člani in treba je bilo k delu pritegniti mladino. Ta ideja je dosegla mnogo uspeha, in zbor je nastopal vsekdar častno, seveda ne v onem sijaju kot nekdanj, kar je popolnoma razumljivo. Višek Matične pridnosti in vztrajnosti med vojno je pa pokazal letošnji prvi sezonski koncert, ki se je moral ponoviti. O vzporedi — peli so izključno domače stvari — si gotovo že čital. Navdušenje občinstva je bilo na obeh koncertih velikansko in gotovo so

tujci, ki jih je bilo ravno takrat mnogo v Ljubljani — odnesli s seboj lepe spomine na Glasbena Matico in na slovensko petje.

V januarju smo po daljšem času imeli priliko pozdraviti na koncertnem odru našega ljubega znanca Josipa Križajca, odličnega pevca hrvatskega gledališča v Zagrebu. Nešteto krasnih užitkov je že Križaj priredil Ljubljani, v gledališču in na koncertih. Od leta do leta je napredoval, se vežbal in izpopolnjeval ter je dosegel prvo mesto za Bettetom. Slavni nemški skladatelj Richard Strauss ga je po predstavi »Rožnega kavalirja« v Zagrebu laskavo pohvalil. In kadar nas obišče, tedaj natlačeno polna Unionska dverana priča o njegovi priljubljenosti med nami. Zadnjič je pel dve izborni Lajovčevi pesmi »Mesec in izbi« in »Romano«. Prva bi ugajala lepše v tenorski transpoziciji, dočim je druga jako prikladna ravno za basbariton. V obeh se je Križaj izkazal modernega pevca. Lajovčeve skladbe so občinstvu zaenkrat nedostopne in jih tudi topot ni razumelo. Njihovih skritih lepot ne čuti vsako uho! Ponoviti pa je moral Križaj popularno arijo iz dr. Benjamin Ipavca opere »Teharski plemiči«.

Drugo polovico koncerta je izpolnil Ciril Ličar. Gotovo ga ne poznaš. Absolutno je svojčas kot ponižen učenček Glasbena Matico in se je brez vsakih sredstev podal na praški konservatorij nadaljevat glasbene študije. Ko sem bil v Pragi, sva se stalno vsako nedeljo popoldne shajala na koncertih Češke filharmonije in koncertem šolskega leta 1916 sem ga slišal spremljati vse gojence praškega konservatorija na zaključnih produkcijah. Že takrat je bil Ličar odlični pianist, saj je hodil v šolo k prof. Karlu Hoffmeisteru, nekdanjemu učitelju Glasbene Maticе, in k najslavnejšemu češkemu skladatelju sedanje dobe Vitezslavu Novaku. Ko je letos prvič nastopil v Ljubljani, smo čuli zrelega umetnika. Žal, da ga zopet domovina ne bo mogla obdržati doma. S poučevanjem klavirja se ne bo hotel ukvarjati. Izbral si ga je za svojega spremljevalca češki virtuoz Jaroslav Kocian. Napravila sta dosedaj že umetniško koncertno turnejo po Češkem, Moravskem, Galiciji in po Ruskem Poljskem in sta povsod dosegla prave triumpfe. Poleg slavnega Kociana — slovenski umetnik Ličar Vitezslava Novaka »Sonato eroico«.

tal, da razvijajo svojo besno moč in da se to, kar so kdaj dobrega storili v življenju, zabrišejo in potope v prežalostnih spominih, ki jih vanje zagrne narodova sodba, kletvi enaka!

In na tem otoku zapuščenih in umirajočih kraljuje on — vitez Kaltenegger! Le enega ima proti sebi — dr. Ravniharja! Drugi se klanjajo in dvigajo, kakor ukazuje njegova roka. Ali bi bilo sicer mogoče, da se gode take stvari, kakor čitamo zgoraj v „Slovenčevem“ članku? Ali bi bilo sicer mogoče, da bi on — nemško-nacionalni plemič — nastopal kot cenzor naših najboljših pesnikov in pisateljev ter pometal z drsno roko njih proizvode iz slovenskih srednješolskih čitank — da je sedaj naša šolska mladina brez učnih knjig in da se sedaj našemu slovenskemu jeziku po šolah godi slabše nego pastorki pred najktrutejšo mačeho? Ali bi bilo sicer mogoče, da bi bila članu našega stanu, ki ima slučajno posla pri mogočnem vitez, ljubša križeva pot, nego pa stopinja pred njegovo obličje? Koliko je tistih, ki so čuli prijazno besedo od njega? Ali pa slovensko besedo? In koliko jih je, recimo učiteljice, ki jim je nemški plemič ponudil stol? Ako odpravi učitelja, prihajajočega s fronte, na hodniku pred svojo pisarno kakor ušivega cigana, potem takoj vemo, kakšna je vladavina na otoku zapuščenih in umirajočih! In končno vprašamo: Ali bilo sicer mogoče, da kranjsko učiteljstvo strada, kakor ne Kalteneggerjev pes, če ga ima, ker temu učiteljstvu niti tega ne dajo, kar mu je določila država, zakaj razen enkratnega predujma izza meseca januarja (po 300 K) ni to učiteljstvo ničesar prejelo! Lahko je ponosen ta nemški plemič na svojo moč in na svojo oblast, ker nanjo pritiska pečat posebne oblike in izrednega priznanja glad kranjskega učiteljstva! Če mu je dana moč, zakaj ne stori ničesar, da bi bilo konec trpljenja nedolžnih, da bi se izpolnil sklep državnega zbora in da bi se izvršila jasno izražena volja centralne vlade? Nasproti pravicam kranjskega učiteljstva je Kalteneggerjeva moč popolnoma odpovedala, ker mož nima sreča za našo bedo, ker sovraži vse, kar je slovenskega!

A deželni predsednik grof Attems stoji ob strani s prekrižanimi rokami in mirno gleda, kako se vrši to sistematično ugonabljanje slovenskih kulturnih delavcev! Njegova dolžnost bi bila, da z močno roko in brez pardona pomaga pravici do veljave, da napne vse sile in spravi deželni odbor in deželni šolski svet v druge roke, v take roke, ki niso oskrunjene od kopanja grobov po krivdi sedanjih oblastnikov po nedolžnem hirajočih in glad trpečih kranjskih učiteljev in njihovih rodov! To bi bila — kakor rečeno — njegova dolžnost. Žalostno je, da ga moramo v zadnjem trenutku na to dolžnost opominjati. In to izvršujemo v interesu pravice in človečnosti, ker si ne moremo misliti, da bi bil tudi grof Attems — brez srca!

Solze zatiranih in izkoriščanih vpijejo do visokega neba! Brezštevilno zla je že zakrivil sedanjih krvavi čas. Toda takega škandala vendar ne pomnimo, da bi ne dali učiteljstvu tega, kar je njemu in samo njemu določenega! Če bi človek smel, bi dejal, da je tako postopanje popolnoma slično pritriganju tujega imetja, kar ni združljivo niti s častjo nemškega plemiča, še manj pa z državno avtoriteto! Ali res hočejo, da ravnano kranjsko učiteljstvo izgubi prav vsako vero? Ali ne veste, kaj se je še vedno zgodilo, ko je v množici umrla vsa lepota notranjega sveta in ji je ostalo le golo, izstradano, obupa polno življenje? Če ni nikjer ničesar drugega razen grobov, potem je vse eno, kako in kdaj pridemo vanje!

Zato govorimo v zadnji uri! Valovje ob otoku zapuščenih in umirajočih se peni in poganja višje in višje: to je sodba, volja in moč vseh slojev naroda, ki hoče osvete vsem krivicam in ki hoče življenja na svoji zemlji! Dajte nam, kar je našega; potem pa pojdite drugam, koder demokracija ne ustvarja novega sveta! Če pa jemljete kruh našim ustam in našim dušam, se maščujejo vaši grehi, storjeni nad nami in našim narodom, nad vsakim od vas tja do tretjega in četrtega kolena!

Vojna.

ALOJZIJ GRAHER.

Dne 6. t. m. je umrl v garnizijski bolnici v Ljubljani tovariš Alojzij Graher, vojak-enoletnik in pomožni učitelj II. mestne deške ljudske šole v Ljubljani. V 29. letu njegove dobe ga je pobrala sušica, ki si jo je nakopal v vojni. — Rojen je bil l. 1889. v Borovljah — bil je torej tovariš Graher koroški Slovenec — ki je študiral učiteljske v Celovcu, dovršil pa je študije v Kopru. Pred vojno je služboval v Zvirčah, v Starem trgu, v Mirni peči na Dolenjskem in v Ljubljani. Takoj po izbruhu vojne je moral k vojakom ter se je udeleževal bojev na raznih bojiščih. Vojna usoda ga je naposled zanesla v Palestino, kjer je bil večkrat ranjen ter je še obolev na koleri. Dlje časa se je zdravil v bolnici v Jeruzalemu, odkoder so ga kot rekonvalescenta in invalida poslali v domovino, ki mu pa ni mogla dati ničesar drugega razen zadnjega počivališča pri Svetem Križu na Ljubljanskem polju! In ko je že ugašalo njegovo življenje v smrtni borbi, je idealni tovariš Graher najrajši in pogosto govoril o šoli. Gojil je pač srčno željo, da bi mogel svoje znanje in svoje srce posvetiti vzgoji in pouku mladine svojih zatiranih koroških rojakov. Smrt učitelja-junaka je zadušila tudi te plemenite želje! — Bodi mu ohranjen časten in trajen spomin!

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNOPO-MOŽNE SVRHE.

Šolska prireditel v Šklednju pri Trstu, 600 K; Anton Skala, nadučitelj v Vipavi, 20 K; dalje so darovala sledeča šolska vodstva: Primskovo, 40 K; Bušeča vas, 20 K; Čemšenik, 101 K; Bukovica, 40 K; Toplice pri Zagorju, 170/20 K; Št. Rupert na Dolenjskem, 106/31 K; Leskovec pri Krškem, 18 K; Raka, 81/62 K; Polšnik, 70/55 K; Sv. Trojica pri Dobu, 69/22 K; Mirna peč 51 K; Breznica na Gorenjskem, 38/17; Sava ob juž. žel., 38 K; Dole 37/30 K; Št. Jurij pod Kumom, 32/30 K; Sv. Križ pri Kostanjevici, 23 K; Svibno, 21/40 K; Kal pri Šent Janžu, 20/40 K; Zameško pri Raki, 28/36 K; Boštanj ob Savi, 19/84 K; Šmarjeta, 18 K; Veliki Podlog, 17; Vel. Lašče, 16 K; Orehovec pri Št. Jerneju na Dolenjskem, 15/70 K; Hoheneck pri Kočevju, 13/40 K; Livold pri Kočevju, 13/22 K; Cerklje na Dolenjskem, 10/57 K; Brusnice, 10 K; Gotenica pri Kočevju, 10 K; Telče, 9/40; Catež ob Savi, 7 K; 40 v; Tržišče pri Mokronogu, 7 K; Stranje pri Kamniku, 5 K; Bučka, 6 K; Dobovec pri Trbovljah, 15 K; Žažar pri Vrhnikih, 6/76 K; Novi kot, 5 K; vodstvo deške šole v Kočevju, 19/50 K; vodstvo dekleške šole v Kočevju, 6/90 K; c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani, 249/68 K; nadučitelj Ambrozij Rus-

jan, Dekanah v Istri, 16 K; skupaj 2200 K 52 v.

Danes izkazanih . . . K 2.200/52
V zadnji štev. izkazanih . . . 290.423/04

Skupaj K 292.623/56

SREDNJE ŠOLE.

C. kr. višja gimnazija v Novem mestu, 31 K; c. kr. višja realka v Idriji, 115 K; kozistorialni svetnik profesor dr. Fran Perne, 10 K; c. kr. profesor in cesarski svetnik Ivan Mercina iz Gorice, sedaj v Kranju, 20 K; Josip Marinko, c. kr. prof. v p. v Preski, 10 K; skupaj 186 K.

Danes izkazanih . . . K 186/—
V prejšnjih štev. izkazanih . . . 67.837/38

Skupaj K 68.023/38

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasmom izkazov v „Učit. Tovarišu“:

Za „Rdeči križ“, i. t. d. . . K 292.623/56
III. vojno posojilo . . . 278.848/69
IV. vojno posojilo . . . 2.871.938/—
V. vojno posojilo . . . 10.498.807/—
VI. vojno posojilo . . . 515.350/—
VII. vojno posojilo . . . 816.200/—
Srednje šole . . . 68.023/38

Skupaj . K 15.341.790/63

Zborovanje Zavezine delegacije.

(Dalje.)

7. „Kozjansko učiteljsko društvo“ je naprosilo vodstvo Zaveze, da naj blagovolji doposlane mu resolucije, tičeče se državljskih pravic in osnovnega zakona z dne 21. dec. 1867. l., ki so bile pri zborovanju tega društva po tovarišu R. Knafliču predlagane in od zborovalcev tudi soglasno sprejete, v eni svojih sej prešetati in nato potrebno ukreniti. Zaveza naj bi te resolucije takoj priobčila v stanovskem glasilu. — Na pojasnilo Zavezinega blagajnika ni mogel priti predlog v obravnavo, ker to društvo že ob leta 1909 ni plačalo Zavezni članarine, je torej po Zavezinih pravilih samo molče izstopilo iz Zaveze. Ker se je stvar pozneje uredila in se je ves dolg na letninah poravnal, je odstopilo vodstvo to zadevo v končno razrešitev upravnemu odboru Zaveze.

8. „Ptujsko učiteljsko društvo“ je poslalo dne 30. avgusta l. 1913 poročilo o predavanju tovariša Alojzija Selinška z naslovom „Pomen psihologije v vzgoji“. Dopis je došel za zadnjo našo skupščino prepozno.

9. Državnemu poslancu gosp. dr. Vladimiru Ravniharju se je odposlala po vodstvu Zaveze pismena zahvala za njegov izborni govor, ki ga je imel v državni zbornici na Dunaju dne 26. nov. l. 1913 glede vprašanja učiteljskih plač, posebno pa še ker je z nepobitnimi dokazi osvetlil neznosni položaj kranjskega naprednega učiteljstva in pokazal državnim poslancem obupne kranjske učiteljske razmere v pravi luči. Zaeno se ga je naprosilo še nadaljne podpore.

10. Insetati v „Učiteljskem Tovarišu“ so se poverili s 1. januarjem l. 1914 tovarišu Franu Maroltu, ker ima kot upravnik tem lažji pregled lista.

11. V socialistični reviji „Naši Zapiski“ je izšel članek, v katerem je neki naš tovariš s Primorskega krivično in žaljivo napadel vodstvo, upravni odbor Zaveze in narodno napredno stranko na Goriškem. Voditelji nove narodne stranke na Goriškem so bili pri volji izdatno pomagati goriškemu

učiteljstvu, a če so postali spričo hudega in neutemeljenega napada občutljivi in so pretili z represalijami, se temu ne smemo čuditi. Kar se pa tiče napada na našo organizacijo, je sklenil upravni odbor soglasno naslednje tri resolucije: a) „Sežansko učiteljsko društvo“ ukreni vse potrebno, da se ne bo naša s trudom in žrtvami zgrajena stanovska organizacija neosnovano napadala od organiziranih članov ter da se s tem ne bo od nas samih dajalo orožja v roke principialnim sovražnikom naprednega slovenskega učiteljstva. S tem se krši stanovska disciplina! b) Stanovske zadeve naj se v dostojni in stvarni obliki rešujejo v stanovskih organizacijah in stanovskih glasilih, kje se nikomur ne krati svoboda besede in peresa. To zahteva stanovska disciplina! c) Dolžnost vsakega organizovanega posameznika in vsake organizane enote je, da gradi in izpopolnjuje, ne pa razdira, smeši in pavšalno natolčuje. Treba nam je pozitivnega dela, ni nam pa treba gole negacije!

12. Prošnji društva „Branibor“, da naj se listu „Braniku“, ki ga izaja to društvo, pošiljajo Zavezini listi v zameno, se je ugodilo. (Dalje prihodnjic.)

✠ Emil Pakiž.

List za listom vene, odpada in se vrača k materi zemlji. Mrzla sapa veje izza daljnih, neznanih gor, mrzla kot smrtni dih in podira naše strnjene vrste. Vmes doni pesem: Danes meni, jutri tebi! Zvonov ni več, a zato pesem ne utihne, naše vrste se ne nehajo prazniti. Kakor lahkokrile ptice z gorkega juga nam dohajajo tožna poročila: Dragi prijatelj je ostavil nas in našo dolino solz, dolino krušnih in drugih kart! Smrt pobira ne le na vojni, tudi doma.

Z okorelo roko pišem te vrstice, s krvavečim srcem. Roko sem pohabil na lovu za VII. vojnim posojilom in morda še za drugačnimi postranskimi dohodki, ki jih je poznal že pok. prof. Levec kot učiteljstvu kvarne in razvoju šolstva škodljive, a danes so vendar za kranjsko učiteljstvo — brez vsakršnih doklad — silno imenitne, da, celo merodajne za našo eksistenco! Srce mi je zakrvavelo, ko sem čital nekje v primorskih listih žalostno vest, da je umrl dne 21. januarja t. l. pri Sv. Križu poleg Trsta voditelj tamošnje šestrazredne ljudske šole, tovariš Emil Pakiž, krog ožjih prijateljev dobro znana osebnost, a tudi tržaškimi tovarišem znan prijatelj, ki je vedno delal na tihem plodovito za svoj rod, pa vendar ni nikoli silil v osredje. Tiha, skromna duša, a vrl naš sobojevnik, vedno naprednega mišljenja, vedno v prvih vrstah, vedno odprtih rok.

Skupaj sva obiskovala učit. pripravnico v Kobaridu l. 1880-81., ko ji je bil voditelj čestitljivi Fr. Dominko in učitelj poleg njega šegavi Viktor Uršič, a katehet S. Gregorčič ml. Preživela sva krasne ure med zavedenimi, prijaznimi tržani Kobaridčan. Kakor pokojnik sem zabelježil tudi jan tistih 10 mesecev v zlato dobo mladosti. Nepozabni izprehodi k bistri Soči in po krasni okolici so nas bili vedno polni. Krn in Matajur, Robič in Čedad, Libušnje in Drežnico — vse smo obredli, a v šoli ničesar zamudili. E. Pakiž je bil marljiv kot čebela, vesten do skrajnosti, vedno s knjigo v roki. Prehitro je minulo leto, kratka doba naših sanj in nad, zlatih gradov in najčistejše idealnosti.

Jesenj pot, ko je v Istri zorelo grozdje, sva se dobila v sivem Koprju, mrkem in neprijaznem gnezdu do vsega, kar ni laško in irendentarsko. Emil je znal že z doma (iz Trsta in Bazovice) več ali

sno tehniko in izredno bravuro prednašal Ličar Viteslava Novaka »Sonato eroico«. Prejel je velik lavorov venec s slovensko trobojnico. Pozneje je Ličar koncertiral tudi v Celju in Litiji, obakrat z velikim uspehom.

Poleg koncertov domačih umetnikov smo imeli v sezoni tri gostovanja »Češkega kvarteta« iz Prage. Slovenci nismo vedeli, kaj izgubimo takrat, ko je razpadla Slovenska Filharmonija. V njej smo imeli orkester, stoječ na visoki stopnji umetniške popolnosti, imeli smo idealnega Taliana in pustili smo iti njega, pustili razpasti orkester. Morda se nikdar več ne posreči sezidati kaj podobno dobrega. Če hoče Glasbena Matica izvajati večja dela, potrebuje orkester. Kje ga v sedanjih časih dobiti? Koliko neprilike je bilo zaradi orkestra ob izvajanju Sattnerjeve »Soči«! In ne vem, iz kakšnega vzroka niso nikdar delali na sestavo vsaj komornega kvarteta, če celega orkestra ne premoremo! Vsega tega se spominjam, kadar zagledam po ljubljanskih vogalih plakate »Koncert Češkega kvarteta iz Prage«. Četrto stoletja nastopajo štirje prvovrstni češki umetniki in zanjejo slavo, priznanje doma in tujine. Prve gosli

igra Karel Hoffmann, druge gosli Josip Suk, za Vitezslavom Novakom sedanjih najboljši češki skladatelj, violo Jurij Herold in cello Ladislav Zelenka. Vsi štirje so prvovrstni mojstri, obvladajo svoje instrumente skoro nedosežno. Le visoka muzikalna naobraž. posameznih omogoča virtuožno skupno igranje, ki poslušalca mora očarati. To je prekrasna harmonična celota. Iz nje žare posamezne ritmične in dinamične finese izvajanih skladb. Ni čuda, če taki umetniki navdušijo celo občinstvo, ki se mu pred vojno o komorni glasbi še sanjalo ni. Decembra meseca smo se Češkemu kvartetu prvič divili in ko nas je posetil dne 11. in 12. t. m., je doživel obakrat razpodano čvorano. Na prvem večeru smo poslušali Čajkovskega kvartet v D-duru, čigar Andante cantabile z nebeško lepim gosli I solom sul G in virtuoznimi pizzicati cello je splošno najbolj ugajal. Pravtako sta Beethovnov kvartet v C-duru op. 34 in Dvořakov kvartet v D-molu op. 34. zaslužila mnogo priznanja. Na drugem večeru je odnesel rekord Smetanov najboljši kvartet »Iz mojega življenja«. Češki kvartet je to genijevo življensko glasbeno izpoved podal le z njemu lastno bravuro. Saj odlikuje delo

globoko muzikalno občutje in krasna instrumentalna bogatost, ki jo dobiš pozneje tolikrat pri Dvořakovih skladbah. Prelestna slovenska glasba, ki Te očara in objame kot žarki pomladnega solca. Tudi Sukova meditacija o staročeškem koralu »Sv. Valclav«, odlična skladba modernejške fature, in Borodinov »Nočturno«, delo pristno ruskega kolorita, sta našli pot v srca poslušalcev. Občinstvo je ostalo do konca koncertov navdušeno in bi bilo poslušalo izvajanje Češkega kvarteta tudi do polnoči. Naj nas Češki kvartet zopet kmalu obiše, je želja vsega ljubljanskega glasboljubivega občinstva!

Danes nastopi v dež. gledišču ruska virtuoziinja na gosli Tomšinska, v nedeljo zvečer pride koncertirat z Dunaja klavirski virtuozi Anton Trost. O teh koncertih Ti poročam v prihodnjem pismu.

Bodi zdrav in piši! — Na zdar! — Tvoj Z.

Srbska kuhinja.

Dolgih devetnajst mesecev sem vih-tel zmagovito kuhalnico zoper glad in druge take neprilike »notranje človeške

politike«. Poznam vse dobre in slabe strani kuhinje. Preživl sem vse dobre in tudi jako slabe čase. Marsikaj so me naučile razmere, in zato sem si upal časih napisati tudi kak članček, ki je prišel mogoče prav našim slovenskim gospodinjam. Teorija je v kuhinji danes jako potrebna, ker živimo v dobi kart in natančno odmerjenih porcij. Vse zabavljanje in tarnanje ne pomaga nič, razmere hodijo svojo pot tja in nejasno bodočnost.

Kot star kuhinjski maček sem tudi potem vsepovsod utaknil svoj radovedni nos in se nisem časih zmenil za vse jezno ropotanje in strupene poglede ogorčenih kuharic, ki so se zgražale nad mojo navzočnostjo v kuhinji.

Stajerske kuharice so se pa hotele zavarovati pred nepoklicanimi gosti. Če pa je kdo le tiščal v kraljestvo kuhinjskih duhov, je moral plačati kazen, zakaj nad kuhinjskimi vrati je bila zapisana stroga postava: Wer in d' Küche kommt hinein, zahlt zur Straf ein Liter Wein.

Danes pa nameravam seznaniti cenjene tovarišice in tovariše s srbsko kuhinjo. Ne mislim delati kakih posebnih skomin, zakaj tudi na Balkanu ni več tistih dobrih starih časov, kakor smo jih

manj italijanski, zato je lažje izhajal z meščani nego mi Kranjci, ki nam je nevljudnost laških someščanov pristudila tudi njihov jezik, da se ga nismo marali lotiti. Tudi tukaj naju je vabila slikovita, poleti bujno košata priroda v svoje okrilje. Občudovala sva mogočno morje ter se ob tihih pomladanskih nočeh naslajala ob njega poeziji. Čitala, joj, čitala sva mnogo in marsikaj. Emil je bival nekaj let prej v Gradcu, kjer se je privadil tamošnjemu nemškemu narečju. Zahtevali smo torej od njega popolno znanje nemškega jezika in tolmaško nezmožljivost ob nemški knjigi. Junaško se je branil in trdil, da mu prav nič ne pomaga graška nemščina, kakor ne tržaška italijansčina. Učiti se ni nehal nikoli. Marljivost mu je pridobila naklonjenost profesorjev Slovencev, pozneje tudi ostalih.

Ob julijski vročini, ko so komarji ob morju najbolj nadležni, je zasvetil slednjič veseli dan, da smo otresli prah s podplata z zrelostnimi izpričevali v žepih in premnogimi nadami v mladih srcih. Značilno pri Emilu je zlasti to, da ni nikoli tožil o varljivih nadah, nikoli o resignaciji in duševni depresiji. Poznal je malo potreb in po njih uredil svoje življenje, dočim marsikdo počne obratno: ko je že zašel med neštevilno neutešne potrebe, spozna, da je prepozno: ne more naprej, ne nazaj.

Ko je služboval Štorjah pri v Sežani in jaz na Razdrtem, sva bila malone sosedna in zato večkrat skupaj, a vse premalo, zakaj vselej sva se zaželela in nisva mogla narazen. Tudi po drugem izpitu se ni nehal učiti. Napravil je dopolnilno preizkušnjo iz nemščine, pozneje za hrvaški in italijanski učni jezik. Ko me je zadnjič posetil, je začel govoriti francoski in razodel namero, v kratkem napravi izpit tudi iz francoščine. Čudež sem se mu nasmehnil ob vprašanju, kam hoče tako mobiliziran. Odrvnil mi je, da ga to veseli.

V Novem mestu sva praznovala 1910. petindvajsetletnico mature — sama, zato patem presrečnejše. Imel je še s seboj ženko, ki mu je kmalu potem umrla. Tedaj je poiskal razvedrila na potovanju: obiskal je Pariz in južno Francijo. Že prej je nekaj let bival med počitnicami v Pragi, večkrat na Dunaju in v Budimpešti. V poslednjem mestu mu ni ugajalo.

In l. 1916. sva se videla zadnjič. Solze mi slijo v oči, okorela roka se mi trese in noče naprej, kakor oni večer, ko sem jo pobiral z zledene ceste na lovu za postranskimi dokladami. V duhu si ponavljam, prijatelj, Tvoje besede v listu, kjer si se izgovarjal zaradi nadlegel, zaradi postrežbe, naznanjajoč mi svoj pohod. Vsega tega ni bilo treba, saj nisva pogrešala ničesar in bi tudi sploh ne mogla česa pogrešati, ker sva preživela tiste dni popolnoma zastopljena v nekdanje življenje, v minulo mladost, uspehe in neuspehe kot stara prijateljca, ki se jima zлага vse, prav vse v življenju; ugladijo se celo nasprotstva sama ob sebi. Srčno ga je veselilo, da sva mogla skupno kot nekdanje čase v drugih jezikih izpopolnjevati drug drugega tudi v njegovi najnovejši nameri — v francoščini.

Ločila sva se prijateljski brez vzdihov in potrtosti z veselo nado na skorajšnje snidenje, ki sva ga pa premestila na drugi boljši svet. Jeseni lani mi je zopet pisal (zadnje vrstice): „Mogoče, da se tudi letos vidiš v kratkem.“ Tedaj je bil v Trstu, ker Sv. Križ ni bil več varen letalskih pohodov. Pregelala jih je šele naša ofenziva koncem oktobra. Lah se je umaknil, in E. Pakiž se je vrnil k svojemu poslu pri Sv. Križu, kjer ga je dohitela nagla smrt, kakor pred leti brata Antona v Lokvi.

bili tudi mi vajeni. Balkan je v ognju že od l. 1912.

V narodopisnem oziru je kuhinja tudi jako zanimiva, ker karakterizuje narod v marsičem. Kuhinja je v neposrednem stiku s človekom in zato je tudi tako interesantna. Kuhinja je takorekoč ogledalo hiše.

V srbsko hišo stopiš čez prag in nahajaš se v veži. Vrata na desno ali levo te vedijo v spalnico ali takozvano gostinjsko sobo (našo »hišo«). Spalnice pa so navadno obrnjene proti vzhodu.

Naravnost pa te vodijo vrata v kuhinjo. Ta je prostorna. Ob daljši steni je na sredi ca 1 m² veliko ognjišče, ki je le za malo ped visoko. Nad njim visi veriga s kotlom, tako kakor je bilo časih pri nas. Poleg ognjišča sloni na zidu takozvani »vatral« (lopata za žerjavico). Na ognjišču samem pa je železno stojalo, ki nanj naslanjajo debela polena. Na stolici so posode za vodo. Ob drugi steni pa sloni »sofra«, t. j. okrogla, za komolec visoka miza. Po tleh je pa nastavljenih več nizkih stolic, na katere poseda družina okolo »sofre«.

Par ločenih loncev in kozic in solnica popolnjujejo kuhinjsko opravilo. Nihče

Sree mi vnovič krvavi, ko pišem te vrstice: Tebi pol — sebi pol nekrologa. Saj si bil polovica mojega srca. Solza zaliva vid vsem, ki so Te poznali. Saj so Te ljubili vsi. Velika vrzel je zazijala za Teboj v službi, nepremostna vrzel v srcih Tvojih učencev, kjer si izklesal najlepši spomenik resničnega znanja in globoke hvaležnosti. Vrzel v mojem srcu zravna samo večnost. A na Tvoj spomenik smo ponosni vsi, dragi Emil. Na ta spomenik Te spomnim, ko Te vnovič objame moj duh ob veselem snidenju na pragu v večnost. Težko se vzdržujem solza, težko zakrivam vzdih, a poln hrepenjenja, polne neomajne nade Ti kličem danes jaz, moj predragi: Na snidenje — nad zvezdami! Ivo Trošt.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljskega.

Ponovno opozarjamo svoje člane, deželne zveze, oziroma okrajna učiteljska društva, naj nemudoma sestavijo imenik svojih članov in nam ga pošljejo. Dokler nimamo natančno sestavljenih imenikov, ne moreta upravništvi »Učiteljskega Tovariša« in »Popotnika« urediti dostavljanja listov. Dosedaj so poslala imenike sledeča društva: 1. Učiteljsko društvo za sezanski okraj — 31 članov; 2. Gornjegrajsko učiteljsko društvo — 25 članov; 3. Savinjsko učiteljsko društvo — 30 članov; 4. Mariborsko učiteljsko društvo — 51 članov; 5. Slovenjebistiško učiteljsko društvo — 23 članov; 6. Ptujsko učiteljsko društvo — 42 članov; 7. Postojnsko učiteljsko društvo — 38 članov; 8. Slovensko učiteljsko društvo za kočevski okraj — 35 članov; 9. Učiteljsko društvo Ljubljanske okolice — 11 članov. — Dasi je od 33 okrajnih društev poslalo doslej imenike le imenovanih 9, vendar moremo konstatirati veselo dejstvo, da sta od tu objavljenih 286 članov dobila »Učiteljski Tovariš« in »Popotnik« po 100 novih odjemalcev! Ta prelep uspeh nas navdaja z opravičeno nado, da bomo na končni rezultat lahko ponosni. Že današnji izkaz nam priča, kako prav je storila delegacija, da je sprejela Poslovni red in v njem novo določbo o članarini, pobiranje članarine. Prosimo, naj store nemudoma svojo dolžnost tudi druga društva! Naj v nemajo, navdušujejo, pridobivajo! Tovariše blagajnik opominjamo, da uredi, kakor se jim vidi najprimernejše. Gledati morajo, da ne nastanejo preveliki zaostanki, ker večje vsote vsakdo težje plačuje. Ako bo red pri društvih, bo red tudi v celoti. Deželne zveze in goiška učiteljska društva, ki še nimajo svoje deželne zveze, naj izvolijo svoje zastopnike v upravnem odboru Zaveze. 28. marca t. l. na Veliki četrtek, s klicavama upravni odbor Zaveze na sejo, da se konstituira. Pred sejo upravnega odbora Zaveze bodo imeli svoje seje vsi 4 odseki, da se tudi ti konstituirajo in sestavijo načrt, svojemu delovanju v bližnji bodočnosti. O Zavezinih listih sporočamo to-le: 3. in 4. številka »Popotnika« letnik 1917 izide prihodnji teden; 5. in 6. številka »Popotnika« (letnik 1917) meseca marca, 1. številka »Popotnika« (letnik 1918) pa meseca aprila. Potem bo »Popotnik« redno izhajal. — 1. in 2. številka »Zvončka« (letnik 1918) izide prihodnji teden, naslednje številke izidejo potem redno vsak mesec. Red se polagoma vrača in se vrne popolnoma, ko bodo premagane vse težave glede pomanjkanja tiskarskega osebja in materiala. Ko doženemo to, začnemo zopet s tedensko izdajo »Učiteljskega Tovariša«. Vse v Zavezi vla-

ne bi mislil, da je mogoče s tako primitivnimi stvarmi pripraviti toliko dobrot!

Šrambe v našem pomenu nimajo Srbi. Mleko in mlečni izdelki, t. j. sir in kajmak, shranjujejo v posebni zgradi, ki jo nazivljejo »mlekar«. Žito spravljajo v ambaru, kiseline in drugo v podrumu. V vsaki avliji (dvorišču) najdeš tudi poljsko furuno (peč), kjer pečejo kruh. Podrobnosti posameznih zgrad objavimo v posebnem članku »Srbska hiša«.

Glede na izbor jedil jih ločimo v mlečne, mesne in močnate.

Najubožnejša hiša postreže vedno s sirom, kajmakom in hlebom — razume se, da tudi luka ne manjka. Sir delajo iz zavretega mleka s pomočjo govejega »sirišta« (siričnik). Mleku dodajo vodo, oziroma sirotko, v kateri se je namakal želedec. Zavreto mleko posnemajo. Smetano posole in jo vlagajo v »čabrice«, kjer dozori. Ta jed se imenuje »kajmak« in je jako fina. Rabi se tudi lahko namesto zabele. Mlečne izdelke spravljajo v lesenih posodah, ki jih imenujemo »čabrice« ali »karlice«. Z izdelovanjem lesene posode se pečejo v Srbiji cigani.

Prikuh v našm smislu ne poznajo dosti tam doli. Krompir je redka stvar. Ze-

njeno učiteljstvo nujno prosimo krepke materialne in moralne pomoči, da moremo z započetim delom pogumno in uspešno nadaljevati! Vodstvo Zaveze.

Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani ima svoj redni občni zbor v četrtek, dne 28. marca t. l., ob pol 10. dopoldne v Učiteljski tiskarni. Na dnevnem redu so poročila funkcionarjev, volitve in predlogi. — K mnogobrojni udeležbi vabi vse člane — odbor.

Kranjsko.

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani ima svoj redni občni zbor v četrtek, dne 28. marca t. l., ob 10. dopoldne v Učiteljski tiskarni po običajnem dnevnem redu. Vrhutega je na razgovoru materialni položaj kranjskega učiteljskega (poročila tov. L. Jelenc) in volitev dveh zastopnikov v upravnem odboru Zaveze. K slučajnostim je prijavljenih že več predlogov. Vabimo vse članstvo, naj se tudi oglasi s predlogi, ki merijo na izboljšanje našega splošnega položaja. — Polnoštevilne udeležbe pričakuje odbor.

Ljubljansko učiteljsko društvo opozarja svoje člane in članice, naj redno plačujejo od Zavezine delegacije novo določeno članarino. To članarino naj plačuje vsak, kakor mu bolje kaže: ali mesečno (po 2 K), ali vsak drugi mesec (po 4 K), ali četrletno (po 6 K), ali polletno (po 12 K); kdor pa hoče, plača lahko tudi vseletno članarino obenem (24 K). Svoj prispevek naj vsakdo izroči vsakega prvega v mesecu slugi na svoji šoli, ko mu prinese mesečno plačo. Tako nabrano članarino izroči sluga društvenemu predsedniku tov. Jakobu Dimniku, ki potem zadevo uredi z društvenim blagajnikom tov. Dermeljem. — Izpolnujmo vsi brezpogojno to prvo svojo organizacijsko dolžnost, da moremo čimprej urediti redno in brezplačno dostavljanje Zavezinih listov »Učiteljskega Tovariša« in »Popotnika« in da more priti naša centralna organizacija do rednega in nemotenega delovanja.

Društvo »Narodna Šola« ima svoje redno letno zborovanje dne 28. marca t. l. ob 9. uri dopoldne v Učiteljski tiskarni v Ljubljani po dnevnem redu, kakor ga določajo pravila.

Vdovsko učiteljsko društvo zboruje v Učiteljski tiskarni v Ljubljani v četrtek, dne 28. marca t. l., po navadnem dnevnem redu. Začetek občnega zbora ob 11. uri dopoldne. K mnogobrojni udeležbi vabi vse člane — odbor.

Štajersko.

Zveza slovenskih učiteljev in učitelje na Štajerskem. Na naše zahteve glede draginjskih doklad smo dobili od vodstva Lehrerbunda sledečo izjavo:

»Na tamkajšnji dopis od 16. pr. m., št. 257, ljudno poročamo, da vodstvu Lehrerbunda ni bilo mogoče za draginjsko doklado za leto 1918 doseči novega razdelilnega ključa, ker je nadaljno izplačevanje bilo označeno kot začasno iz leta 1917 ter je bilo pričakovati novih uredb, kakor hitro vlada dovoli deželam primerne prispevke. — Kar se tiče odprave III. plač. razreda, vodstvu Lehrerbunda do sedaj ni bilo mogoče kaj doseči. O vzrokih se je ponovno razpravljalo v »Päd. Zeitschrift« in jih je vodstvo Lehrerbunda upoštevalo. To je vendar mnenja, da je sedaj ugoden čas obrniti se s posebnimi zahtevami do deželnega odbora ter je storilo v tem oziru sklepe in bo stvar pri merodajnih činiteljih odločno zagovarjalo. — Prosim, da vzamete v to znanje ter obvestite tudi člane cenjene Zveze.«

Kakor smo v okrožnicah na okr. učit. društva omenili, se je Zveza zavzela tudi

za omožene učiteljice, in tako upamo, da bo naše gmotno stanje vendar enkrat vsestransko ugodno rešeno.

V 15. okrožnici smo prosili okrajna društva, naj najmanj do 15. marca natančno Zvezinemu tajniku Tomažiču številno članov in imena delegatov za velikonočno delegacijsko zborovanje. Opozarjamo, da gre društvom na vsakih 25 članov po 1 odposlanec. Predloge in nasvete pošljite tudi do tega roka Zvezinemu predsedniku Rajšpu v Ormož.

Skrbite, da bo zborovanje polnoštevilno obiskano, ter določite za delegate agilne, za stan in napredek šolstva vnete tovarišice in tovariše!

Zborovanje se vrši najbrž v Celju; natančneje še poročamo. Ne pozabite na naš Vojni pomožni sklad ter poberite prispevke 1. marca za 1. četrletje po znanem ključu, jih pošljite potom okr. društev Zvezinemu blagajniku tov. Gnusu na Dol, a izkaze objavite v »Učit. Tovarišu«. — Za vodstvo: Jos. Rajšp, tačasni preds. Iv. Tomažič, tačasni tajnik.

Učiteljsko društvo za ljutomerski okraj je zborovalo dne 20. decembra 1917 pri Sv. Križu. Obisk je bil z ozirom na sedanje razmere prav dovoljen. Predsednik tov. Tomažič pozdravi navzoče in se spominja umrlega tov. Laha, nadučitelja pri Svetem Duhu, ki smo ga pred kratkim časom spremlili k zadnjemu počitku, in pa tov. Jož. Kosija, ki ga nam je svržna krogla iztrgala iz naših vrst. Čast njunemu spominu! Ob tej priliki izraža sožalje gospé Kosijevi. Posebe še pozdravi praproščaka tov. Čilenška, tajnika našega društva, ki je na vojaškem dopustu in se je tudi udeležil našega zborovanja.

Z ozirom na Zvezin dopis se učiteljstvo pozivlja, naj po prejemu draginjskih doklad po znanem ključu prispeva za vojnopomožni sklad. O dopisu učiteljskega društva za okraj Frohnleiten, da naj bi imenovala vsa učit. društva tov. Herza in Otterja častnim članom, se ni sklepalo.

Na to se preide h glavnim točkam dnevnega reda. Tov. Baukart poroča o »Načrtu preustrojitve šolstva«. Poročevalec je mnenja, da moramo računati z marsičim nedosegljivim. Predvsem naj se skrižajo nadzorovalni okraj. Nadzorniki so zaradi preoblega dela bolj uradniki nego nadzorniki. Tov. Tomažič, Maurič in Cvetko, ki so se udeležili debate, se strinjajo v tem, da se pri sedanjih razmerah glede preuredbe šolstva ne more spuščati v podrobnosti, ker bi bilo delo prezgodnje.

Pri razgovoru o Zvezinem »Poslovnem redu« se izvrši več sklepov, ki jih naj delegati zastopajo na delegacijskem zborovanju. Ganglova predloga glede strokovnega tajništva in preuredbe »Učit. Tov.« v dnevnik se ne sprejmeta. Sprejme se pa predlog tov. Gangla, naj Zaveza izposluje pri Jugoslovanskem klubu, da se ustanovi »Narodni svet«.

Delegatom se določi tov. predsednik in tovarišica Haynejeva. Kraj in čas prihodnjega zborovanja se ni natančno določil.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo zboruje v nedeljo, dne 3. sušca t. l. ob pol 10. uri dopoldne v deški šoli v Šmarju po sledečem vzporedju: 1. Poročilo odbora; 2. o zborovanju »Zaveze« (poročila tovariš Hinko Šumer); 3. volitev novega odbora in delegatov za »Zvezo«; 4. slučajnosti. — K občini udeležbi vabi za odbor T. Kurbus, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo 7. februarja v Ptuj. Tovariš Gorup kot društveni predsednik pozdravlja navzoče, med temi novo članico tov. Rupnikovo od Sv. Vida. Zborovanja se je udeležilo 12 tovarišic in 12 tovarišev. Udeleženci so pri vseh zborovanjih isti. Sra-

paradižnikov. Mesne jedi so doma na Balkanu različne. Največ se je napeklo prašičkov in janjcev, zametovali pa niso niti obilne perutnine. Razvajeni srbski žledec je pa izumil tudi »meze«, kar bi značilo za naše razmere prigrizek in to bilo kadarkoli.

Tako-le dopoldne vidiš razne ljudi, ki smukajo po »čevabjiških radnjah« (kuhinjah) in si dajo postreči s »čevabčiči« ali »ražnjčiči«. Prvo so mesnim žličnikom podobni mesni svajlji, ki so iz mešanega mesa ali tudi samo goveji, slani in poprani in hitro na »roštilu« pečeni. Drugo so pa majhni kosci svinjskega mesa, nataktnjeni na bakreno žico in brzo na žari pečeni. Ne rabijo ne masti ne kozje, hitro in dobro se taka reč pripravi. »Čevabčiči« so podjetja, kjer samo jedi prodajajo. Na oknu je »ognjišče«, ki obstoja v precej veliki kositrni škatli, ki je v njej žerjavica. Čez to pa leži mreža, na kateri se peče. V ponvah ali kozicah ne pečejo mesa, ampak le na ražnju ali mreži. V klanju in čiščenju živine so pravi mojstri. Pred kratkim je še koštrun buhal in skakal okolo, čez malo časa pa se že vrtil na ražnju.

Poglejmo zopet od mesnih dobrot v kuhinjo! Gospodinja čepi pri ognjišču in razgrinja kup pepela. Na sredi je razgrebla

močno je za tako velik okraj, da je udeležba pri zborovanjih vedno tako nezadovoljna. Ali je res učiteljsko ptujskega okraja najbolj zaspano, najbolj nezavedno? Od periferije okraja opazujemo skoraj redno tovarišice in tovariše pri zborovanjih, ki prihajajo k njim navadno peš, ker nimajo na razpolago železnice, vozniaka pa je težko dobiti in še težje — plačati. Nasprotno pa ostajajo mnogi in mnogi iz najbližje ptujske okolice redno doma. — Na zborovanju smo razpravljali o društvenih notranjih zadevah in o raznih dopisih. Na odgovor Zveznega predsednika glede nabavnega prispevka z učitelji omoženih učiteljic se je konstatiralo, da so bile v ptujskem okraju popolnoma prezrte. Niti kot učiteljice in niti kot članice učiteljskih družin niso dobile nikakega prispevka. Ako se je to zgodilo v drugih okrajih, zakaj v ptujskem ne? — Za delegata Zveznega zborovanja v Celju sta bila soglasno izvoljena tov. Kauklerjeva in tov. Gorup. — Sklenilo se je, da se vrši zborovanje od sedaj naprej vsak drugi mesec. Prihodnje zborovanje bo 18. aprila v Narodnem domu v Ptuj. Vršile se bodo po dolgem času zopet volitve odbora. Pokažimo, da se zavedamo svojih stanovskih dolžnosti ter se udeležimo vsi prihodnjega zborovanja!

Kranjske vesti.

—r— Kdo drži s Kaltenebergerjem? Dr. Lampe se je izjavil ob priliki: „E. Kaltenegger nam pa le pomaga preganjati, liberalne učitelje.“ — Ta srčni vzdih slovenskega prvaka „Resničarja“ nam dokazuje njegovo zavezništvo z nemško-nacionalnim dvornim svetnikom. Nemara bi se monsignor Lampe zvezal še s hudičem, le da bi mogel še bolj tlačiti kranjsko učiteljsko. Res, Kaltenegger in Lampe — pa nobile fratrum!

—r— 1,017.000 K, ki jih jedala država za kranjsko učiteljsko, je v Ljubljani že četrti teden! To vemo iz povsem zanesljivega vira. Vemo pa tudi, da zadržuje sedaj izplačilo tega učiteljskega denarja dvorni svetnik Kaltenegger. Toda ni dovolj, da vemo to le mi; poskrbljeno je, da zvedo tudi na Dunaju, kakega prijatelja ima kranjsko učiteljsko v nemško-nacionalnem dvornem svetniku, ki ima vso oblast deželne šolskega sveta v svojih rokah. Na Dunaju se bo odgovarjal, s kako pravico zadržuje tuji denar, medtem ko morajo stradati tisti, ki jim je ta denar namenjen!

—r— Kaj nameravajo z nami? Tako se izprašuje žena tovariša nadučitelja z Dolenjskega in piše dalje: „Draginjske doklade so nam ustavili; denarja, ki nam ga je odkazala država, nam ne izplačajo, tako da je naš položaj naravnost brezupen. Občudujem svojega moža, kako mirno in moško prenaša strašno breme skrbi in pomankanja. A na njegovem obrazu vidim, kako ga razjeda črv. Od dne do dne hira bolj, in bojim se, da mi ne omaga. „Glej, žena, da ne bodo otroci lačni!“ tako me vedno opozarja. „Fant v Ljubljani mora dobiti svoj delež, čeprav midva stradava.“ In res pošiljava sinovi gospodinji v Ljubljano vsak mesec, kolikor zahteva. Možu, meni in trem otrokom, ki jih imam še doma, ostaja od plače po 50 K mesečno! Sedaj pa naj pove kdorkoli od naših kruhodajalcev v Ljubljani, kako naj pet oseb živi s 50 K, kako se naj oblačimo in obuvamo!? Treba bi čudeža na gori, da bi se kosček kruha razmnožil za toliko lačnih ust, še bolj bi pa treba čudeža, da bi se kamenita srca omehčala in zopet človeška postala! Edina uteha v teh strašnih časih umiranja in stradanja nam je čitanje Vašega lista, ki govori brezobzirno nasproti vsem, ki

pijejo našo kri, pritrjujejo naš denar, nam kradejo zdravje in uničujejo našo nedolžno dečo! Tako sem razburjena in onemogla, da me neprestano obhajajo slabosti in se od skrbi za moža in svoje otroke bojim, da ne zblaznim! Strašno je naše življenje — tako strašno mora biti tudi maščevanje! Prej sem iskala tolažbe v molitvi, a sedaj še moliti ne morem več! Ob nedeljah hodim v cerkev, a moje misli so žalostne. Samo to prosim Boga, naj kaznuje naše zatiralce, naj jim da samo en dan preživeti v takih skrbeh, ki senčijo duha meni — ubogi učiteljski ženi! Izgubila sem vsako vero v pravičnost in usmiljenje. Ljubljanska gospoda, ki nas davi, je brezdušna, kruta! In kako žalostno je, da so celo duhovniki med njimi! Kam so zavrgli Kristusov nauk o ljubezni do bližnjega? Kaj nameravajo z nami? Ali se naj pomorimo, da jim pjdemo s pota? ...“ Ta dokument kulturnega škandala naj prebere grof Attems na prvi prihodnji seji c. kr. deželnega šolskega sveta, dr. Susteršič pa na prvi prihodnji seji deželnega odbora! Jugoslovanski klub naj poskrbi, da zve zanj državni zbor! Naj spozna ves svet, kdo in kako vlada nesrečno deželo Kranjsko!

—r— Iz ljudskošolske službe. Za suplentko v Poljanah nad Škofjo Loko je imenovana Gabriela Pipanova, ki nadomešča v vojaški službi se nahajajočega učitelja Florijana Gostiča; v Podlipi nadomešča Marija Celarjeva obolelo učiteljico Hermine Kobalovo; v Sostrem nadomešča Serafina Stienova učiteljico Karolin Lavričev, ki ima dopust; Olga Knezova je imenovana za začasno učiteljico na II. m. d. lj. šoli v Ljubljani; v Št. Petru na Krasu nadomešča Pavla Herbštova obolelo učiteljico Frančiško Vilharjevo; Ana Fuchsova je imenovana za suplentko v Sp. Šiški.

—r— Avguštin Štamcar †. Tudi on je moral leči v prezgodnji grob. — Videl sem ga prvič, ko sem še kot dijak prišel l. 1907 v Ljubljano poslušat Verdijev Requiem. Po sijajno uspelem izvajanju tega klasičnega dela je v Unionski dvorani ostal zbran takrat izredno številni Matični pevski zbor v prijateljskem sestanku. Po sredi dvorane so naglo postavili dolgo vrsto miz, in vrli pevci so po končanem trudu začeli prepevati. Med njimi je stal precej okrogel plešast mož dobrodušnega, veselega obraza in je s svojo viržinko dirigiral. Jaz, gost z dežele, sem se čudil njegovemu ubranemu petju in jih z veseljem poslušal. Zapeli so dr. Ipavčevu »Planinsko rožo«, bariton solo je jako lepo pel njihov dirigent. Povedali so mi, da je to eden najstarejših ljubljanskih pevcev — Gustl Štamcar. Poblížje sva se seznanila na slavnosti 25-letnice Del. bral. društva v Idriji, kjer je s svojim kvartetom »Lj. Zvona« žel priznanje mnogoštevilnih poslušalcev. In ko sem prišel za stalno v Ljubljano, je bil Štamcar med tistimi, ki so mi prigovarjali, naj prevzamem mesto pevovodje v najmlajšem ljubljanskem pevskem društvu »Ljublj. Zvonu«. Poleg tega, da je deloval 25 dolgih let v zboru Glasbene Maticice, je bil tudi redni član »Ljublj. Zvona«, in tam sva se videla najmanj dvakrat na teden, v pevski družbi pa tudi večkrat. Med vojno je parkrat obolev, a vedno okrevljal. Jeseni lanskega leta so mu operirali nogo, in od takrat je bolehal. Šel je iskat zdravja na svoj rojstni dom v Vele-sovo; vrnil se je težko bolan v Ljubljano in je šel v deželno bolnico. Sredi januarja sva ga obiskala z gosp. ravnateljem Hubadom, in takrat mi je šaljivo rekel: »Če umrem, mi pa napišeš nekaj za »Učiteljskega Tovariša«. — Obljubil sem in nisem mislil, da ga tako hitro spremimo k Sv. Križu. Danes mu svojo obljubo izpolnu-

jem. — Pokojni Štamcar se je v mladosti hotel posvetiti učiteljskemu stanu. Dal je slovo pripravnici in vstopil v službo k banki »Slaviji«. Dasi tudi tam uradništvu ne cvetó rožice, se mu je godilo vse eno boljše, kot če bi moral okušati mizerijo učiteljskega stanu. Bil je uradnik, po svojem pravem poklicu pa — pevec. Že leta 1876. je sodeloval v starem čitalniškem pevskem zboru. Kolikrat mi je pripovedoval, kako je takrat primanjkovalo slovenskih skladb. Morali so peti nemške in jim prevajati besedilo. Posebno veselje je zavladalo med pevci, če jim je pevovodja prinesel novo slovensko skladbo, ki je bila po navadi dr. Benjamina Ipavca. Leta 1889. vidimo Štamcarja v Matičnem pevskem zboru, ki mu je ostal zvest in vnet pevec do smrti. V znak trajnih zaslug za slovensko petje ga je zadnji občni zbor izvolil za svojega častnega člana. Ko je na smrtni postelji zvedel to novico, so se mu v solzah zalesketale oči, in rekel je: »Edino zadoščenje in veselje, ki sem ga doživel na stare dni«. — Štamcar je stal ob rojstvu slovenskega gledališča, bil mu je zlasti v prvih letih (še v starem filharmoničnem društvu) dobra opora. Pel je male solistovski partije. V novem, deželnem gledališču je bil pokojnik ves čas pevec opernega zbora, dokler ni gledališče propadlo in ni dobil v njem prostora — Kinematograf. Narodnih slavnosti po Kranjskem in zlasti v obmejnih krajih, pri katerih je s svojim glasom ali največkrat z ad hoc sestavljenim pevskim zborom sodeloval in za narod ter slovensko pesem navduševal, pa sploh ne bi bilo mogoče naštet. Toda Štamcar ni bil samo pevec, bil je tudi zaveden narodnjak in Sokol. V njegovem stanovanju visi diploma, ki mu jo je podelil Ljubljanski Sokol leta 1913. o priliki njegovega 34-letnega članstva. Dostokrat se ga videli pri sokolskih slavnostih v kroju, ki ga je nosil s ponosom in brez strahu. Da je bil pokojnik original, dober humorist in vesel družabnik, ve vsakdo. Ni bilo veselice ne boljše poroke, kjer nisi videl Štamcarja v razvedrilo in zabavo gostom. Povem vam še, kaj mi je naročil za svoj pogreb. »Toliko ljudi me bo gotovo na zadnji poti spremljalo, kolikim sem jaz v slovo pel. Prosim te, spremite me prav na pokopališče in mi zapojte »Vigred se povrne«. Če bo kdo izmed pevcev »fusšal«, se bom v rakvi okolo obrnil. Ko odpoje, se na povratku v mesto oglasite pri Nacetu (znana gostilna na Martinovi cesti), izpijte v moj spomin par kozarcev in zapojte vesele pesmi!« — Tudi to željo smo mu izpolnili. Pevski zbor Glasbene Maticice, pomnožen s člani drugih ljubljanskih pevskih društev, mu je zapel tri žalostinke, zaželjeno narodno tik groba. Pevcem je zastajal glas v grlu in jokali so, ko so mu v slovo vrgli prsti na krsto... Štamcar je bil eden najpopularnejših, starejših slovenskih pevcev. Ni bil pa starokopitnež. Rad je pel stare, melodiozne pesmi, branil se pa tudi ni novejših zborov. Prilagodil se je napredku slovenske glasbe, kar mu štejem v lepo zaslug. Vsi, ki smo ga poznali, smo ga imeli radi, žalega ni storil nikdar nikomur. Njegovo za slovensko pesem idealno navdušeno pevsko srce je nehalo biti, spomin nanj ostane v naših srcih!

Z. P.

—r— Zastrupljanje mladine pod zaščito deželne odbora. Kinematograf Central, ki se je razšopiril z dovoljenjem deželne odbora v deželnem gledališču, prireja časih tudi predstave za otroke, kar je vselej izrečno povedano na lepkih. Tako je bilo tudi dne 8. t. m. Učiteljica, ki je bila radovedna, kako dvigajočo duševno

hrano ponuja sedaj deželno gledališče nedoletnim otrokom, stopi imenovanega dne v Kino-Central. Vsi prostori zasadeni od otrok. Na platnu se kažejo slike; najprej napis: Im Liebesdusel! Ženska si razgalja prsi. Fant se nagiblje k njej in jo poljublja... Glasno zašumi med mladim gledalstvom. Usteca nedolžnih posnemajo ljubezni pija-nega fanta na odru: cmokanje gre od klopi do klopi — e, tudi mali znajo poljubljati!... Kakor bi strojna puška metala otrovane izstrelke v mlada srca, tako naglo in brezobzirno drdra kinematograf naprej, naprej... „Unstühbar“ se imenuje trup. Pijanica premeta alkohol, nekdo skače po napihnjenem trebuhu svojega ljubezenskega tekmeča, da mu bruha iz ust voda kakor vodometa umazani curek!... Gnusno, da se obrača človeku želodec! In to je predstava — za mladino! Poveljevanje pija-nosti in prešestovanja — za mladino!... Škandal! Da, vojne razmere še niso dovolj razdivjale mladine — treba je deželne gledališča, da zakipi posirovelost do vrhunca, da naša mladina popolnoma moralno propade! Nečuvstvo škandalozno! Drugega dne sreča ista učiteljica na ulici dva frkaveca izza sinočnje „predstave“. O čem govorita? „Ali si videl včeraj Psilandra, kako zna kuškati?“ vpraša eden smrkavec drugega... Tako vzgaja deželno gledališče mladino! Škandal in še enkrat škandal! Kje so šolske oblasti, kje šolsko nadzorstvo, kje policija, kje komisija za presojo filmov, kje so starši? Kje so vsi mali in veliki moralisti, ki tiskajo, pišejo in podpirajo „Resnico“? In najprej: kje dobe otroci toliko denarja, da si gredo kupovat — strupa!? Vzgojno delo učiteljskega mora ostati brez vpliva, ako vsa uradna javnost podira delo šole! Sramota in nesreča, da takoj ne zapro takega „hrama umetnosti“! Ali je pa morda tudi sistem v tem, da nam hočejo moralno ubiti — slovensko mladino! Starši, vsaj vi imejte usmiljenje s svojo dečo!

—r— Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in meščanske šole v pomladanskem terminu 1918 se prično na c. kr. učiteljsku v Ljubljani v petek, dne 5. aprila, ob 8. uri dop. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenostni preizkušnji je po šolskem vodstvu predložiti pravočasno c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da bodo najpozneje do 23. marca v rokah izpraševalne komisije.

Tržaške vesti.

VINKO ENGELMAN.

Izročili smo ti, zemlja, kar je tvojega; dali smo ti srce, ki je bilo naše. — Tvoje je bilo, zemljica slovenska, zato smo ti ga izročili. Čuvaj zaklad, kakor čuva narod zaklad njegovega spomina!

Ob Adriji se je vspela smrtna ptica in pričela izbirati med najboljšimi najboljšimi, in žrtvovati so morali svoje mlado življenje, življenje polno ljubezni do sreče in blaginje slovenskega naroda in slovenske zemljice — zato je tvoj, zemlja slovenska, ker te je tako iskreno ljubil!

Tam doli ob Piavi leži Egon Jeržšek in v Trstu — Vinko Engelman! Tebe pa, sapica jadranska, prenaša smrtni angel od tam do sem in od tu do tja! Na višini Trsta, tam pri Sv. Jakobu, pa plače narod slovenski, ker sameva, ker vzel mu je angel smrti njega — voditelja!

Vinko Engelman je umrl dne 10. februarja ob 8. uri zjutraj po muke polni boleznici, ki jo je prenašal z brezprimernim

prav do dna in očistila razbeljeno opeko. Zdrobljeno oglje, ki je pomešano s pepelom, je pripravljeno. Na očiščen prostor sredi pepela položi pogačo, ki je zamesena iz moke, vode in soli (boljšim pa dodajajo tudi jajca). Pokrije se okolo in okolo s pepelom in od časa do časa obrne. Te vrste kruh je podoben prepečencu in se dolgo drži. Na podoben način delajo iz slanege testa (brez kvasa) pogačice, ki so komaj za prst debele. Zaradi kruha niso torej v zadregi, ker si lahko pomagajo s tako primitivno „peko“.

Od kislega testa (s kvasom) delajo pa „lepinje“ (tanksi kruh, ki je hitro pečen) in pa „hleb“ ali „hlebac“, ki je tak, kakor naš kruh in se peče v peči. Jako spretne so pa Srbkinje v izdelovanju vlečenega testa, ki je tako tanko, da čitaš komodno časopis skozi. Če se testo trga, mu pridenejo žličico kisa. Vlečene potice so podobne našim dolenjskim, samo da so bolj rahle. Za slovesne prilike pa mesijo kolače, ki jih kitijo ali pa „žigosajo“ z lesenimi „žigi“ (pečati). Siromaki pa tudi uživajo koruzno moko, ki ni bila v Srbiji nikoli čislana, dasiravno jo pridelajo prav veliko. Iz koruzne moke kuhajo „projo“ in „kačamak“. Prvo je podobno polenti, samo da je pečeno v plitki posodi in ima

skorjo na obeh straneh, druga je gosti močnik. Proja velja za tako slabo jed, da govore celo v pregovorih o njej. Iz moke izdelujejo žene na Balkanu neko vrst konserve, ki jo je vojna tudi v naše kraje zanesla. „Tarhanya“ pravijo Madžari tej jedi, na Balkanu in v Turčiji jo pa imenujejo „tarana“. Nadomešča marsikako jed in prikuho — v vojnem času jo uporabljajo celo namesto — riža. Zamesi se jako trdo testo z mnogimi jajci in se nstrga skozi preluknjano kožnato opno v različnih velikostih. Izgleda ta reč kakor osvaljki ali debelo žito. Posuši se na solncu in spravi v vrečah. Uporablja se različno.

Konserviranje drugih stvari je precej razširjeno — vse bolj ko pri nas. Poleg suhega sadja spravljajo tudi velike posode „pekmesa“ ali „lekarja“ za zimo. Kuhajo ga v velikih kotlih po ves dan. Sladkorja ne pridevajo nič, ker so češplje jako sladke in ker se gosto zakuhajo. To gosto snov pa polagajo tudi na vinske liste in jo potem za prst na debelo razmažejo in posuše na solncu. Temu pravijo „češpljevi kolači“.

V vsaki bolji kmetiški hiši poslužijo človeka s „sladkim“. To je v sladkorju kuhano sadje. Vkuhavajo „sladko“ skoraj od vseh sadnih vrst.

Od povrtine pa vlagajo v kis zeleno papriko, zeleni paradižnik in tudi kumarice. Paprike pa, ki jih rabijo za nadevanje, konservirajo v soli.

Jako mnogo pa konservirajo paradižnikov. Cele kotle jih skuhamo, pretlačijo in napolnijo steklenice z njimi. Zavezane sterilizirajo in potem zakapajo vratove s katanom.

Poleti, ko so zrele kumare, tudi te kisajo na hitri način. Narežejo jih podolgem (ne razrežejo) in jih polijejo s toplo slano vodo, v katero pridenejo dišave za kumare in na vrhu kos kruha. Vse postavi na solnce, in za 3—5 dni so kumare kisle in jako finega okusa.

Solate niso posebno v čislih. Najnavadnejša je še zeljnata ali takozvana „srbska salata“. Napravljajo se iz čebule, zelene sladke in hude paprike ter na koščke ali listke zrezanih paradižnikov. Zabeli se z oljem in kisom ter se osoli.

Veliko vlogo je igrala kava na Balkanu v mirnih časih. Sedaj pijejo takozvano „savezničko kavo“ iz ječmena, pšenice in koruze. Semelje se na mlinu za kavo. Mlini so za dobro ped dolgi, primer jim je pa komaj 3 prste. Zunanost je iz medi — navadno okrašena, mehanizem pa iz najboljšega jekla. Zato pa zmeljejo

kavo kakor moko drobno. Kuhajo pa kavo na orientalski način, ki daje vse finejši aroma, kot tako navadno kuhana. Džezva je posodica, podobna majhnemu lončku z reeljem. To posodico napolnijo z vrel vodo, v katero zamešajo za žlico zmlete kave in pridenejo primerno sladkorja. Nato jo hitro zavro in zlijejo v skodelice ali v „fildžane“. Kava je sicer malo gosta, a okus je najboljši. Kavo pijejo zjutraj vsi. Okolo 8. ure je „ručak“, opoldne „užina“, popoldne „čindijaš“ (malica), zvečer pa „večera“.

To so torej karakteristične poteze srbske in deloma tudi južnoogrške kuhinje. Glede paprike, paradajza in čebule so Srbi „solidarni“ z Madžari.

Kuhinja je torej jako preprosta in prava hitra. Nikjer ne vidiš tistega nervoznega tekanja in ropotanja s krožniki, kakor pri nas, če je gost v hiši. Vse se vrši tako mirno, kakor vsako drugo vsakdanje opravilo.

Seveda te pa tudi srbska kuharica začne pisano gledati, če se vrtiliš predolgo po kuhinji in bi ti rekla najrajša kakor mačku, ki preži tam v kotu na griljaj: „Vše!“

Božo Račić.

zatajevanjem in potrpežljivostjo; težko je zatisnil svoje oči, saj je bil komaj v sredini življenjske dobe, odmerjene človeku, v sredini svojega dela; umrl je poln načrtov in nad o bodočnost jugoslovanskega naroda.

Rodil se je leta 1880. v Starem trgu v Beli Krajini kot sin ljudskošolskega učitelja. Posvetil se je stanu svojega očeta in z učiteljskim stanom tako tesno združenemu podrobnemu delu za narod. Služboval je kot učitelj v Velikih Lasčah, potem kot nadučitelj v Trnu pri St. Petru na Krasu in na to na šoli Družbe Sv. Cirila in Metoda v Trstu, najprej kot družbeni in potem kot c. kr. učitelj.

In tu si je postavil spomenik, ki bo v njem živel večno; zgradil si je ono čarodejno čašo nesmrtnosti svojih del! Bil je mož izredne delavnosti, živel je šolstvu in narodu, ki je njega blaginji žrtvoval vse. Po značaju mož izredne prikupljivosti je znal navdušiti v neizmerni ljubezni in zvestobi do svojega naroda vse, ki jih je smatral za del in celoto našega naroda. Po prepričanju demokratskega naziranja je ljubil delavski trpeči narod najbolj in njega povzdigi in napredku je žrtvoval vse: svoje moči, svoj prosti čas in svoje — življenje.

Za razvoj slovenskih družbenih šol v Trstu si je pridobil izrednih zaslug; dajal je iniciativo merodajnim faktorjem za razširjenje naših šol, vzpodbujal je in dajal pogum za izvedbo svojih načrtov in s svoje izredno agitacijsko zmožnostjo je propagiral misel napredka med narodom samim, dokler ni njegova ideja zmagala. In ko je že delo bilo dovršeno, ko je videl prosep in uspeh svojega dela — se je umaknil in prepustil vlogo činiteljem na merodajnih mestih, da so proslavljali novi uspeh; ni mu bilo za zasluge lastne osebe, tiho je odstopil kot opazovalec in se le v svojem srcu veselil tega, kar se je zopet posrečilo.

In tako je bilo mnogokrat! Če so snovali kako novo podružnico v obližju, je bil Vinko prvi in najagilnejši na delu — to dobro vedo v Ljubljani, ker so se prečesto obračali nanj, če je bilo treba kaj narediti. In niso se obračali na napačni naslov; vsega spoštovanja in priznanja so bile vredne njegove zasluge, upoštevanja vredna je bila njegova oseba.

Poglejmo nazaj v zgodovino razvoja tržaškega družbenega šolstva! Kakor rdeča nit se v njej vije vsepovsod delo Vinka Engelmana — od otroških vrtec do družbine meščanske šole; in pri drugem šolstvu, od trgovske šole do obrtne nadaljevalnice! Ustvarjal je teren med narodom za naše šole, vzpodbujal je očete za vzgojo in izomiko njihovih otrok, in kolikim je pomagal z dobrim svetom, koliko jih je, katerih otroke je on s svojo vzpodbudilno besedo spravil — v slovensko šolo!

Med zgodovinsko črtico sodi njegovo delovanje v razvojnih, prvih in najtežjih dobah pri Narodni Delavski Organizaciji v Trstu, Dramatičnem društvu v Trstu, Konsumnem društvu pri Sv. Jakobu, Politiškem društvu »Edinost« v Trstu in Učiteljskem društvu za Trst in okolico. Koliko požrtvovalnosti je bilo v njem, koliko z delom prebitih moči, koliko fizičnih sil je bilo v tem delu porabljenih; tega smo se spomnili v zadnjih dneh, ko smo videli pred sabo njega, ki ga ni nikdar hotelo delo utruditi, ko je nam podajal roko le s težavo in nam je govoril le s trudom; le eno je ostalo enako — srce je plamtelo še do zadnjega časa, do zadnje minute z istim žarom one iskrene ljubezni do razvoja naroda, in rekel nam je: »Kako bo le z novo šolo v šentviškem okraju? Potrebna bi bila, nujna potreba, da nas Nemci ne prehitijo in nam ne pobero otrok. — Trgovsko obrtno zadrugo bi rad še videl v novih prostorih, kako se bo razvijala!« Aktivno je še do zadnjega deloval kot podpredsednik v njenem odboru, zakaj gospodarskega momenta pri vsem narodnem prosvetnem delu kot podlago edino mogočemu napredku ni podcenjeval.

In sedaj tja, kjer je bilo njega srce polno in prvo na mestu, k Sv. Jakobu v Trstu! Ob polnoči sva korakala proti domu, poln je bil zadovoljstva: »Upam, da bo uspelo, načrt je dobro napravljen, možje imajo dobro voljo — naredili bodo, da zopet manifestiramo!« Kdo so ti možje? To je slovenski delavec pri Sv. Jakobu v Trstu, ki ob sedmih konča delo, potem pohiti k svoji družini in ob devetih pride v prostore narodnih društev, da sodeluje pri delu za blaginjo in napredek slovenskega naroda, to so očetje otrok naših družbenih šol! Med njimi je bil Vinko najrajši, njih blagru in povzdigi je bil pripravljen žrtvovati vse! Kot predsednik Čitalnice in starosta Sokola je dvigal slovensko trobojnico pri Sv. Jakobu do viška, ki nam je bil dosežen, in dvignil

bi jo še više, da mu ni bila življenja nit pretrgana in mu ni v smrti omahnila roka, ki se je popenjala vedno v volji tako visoko!

In tako smo videli na pepelnico sredo, dne 13. t. m., pri Sv. Jakobu v Trstu slovenskega delavca, ki je pustil delo in zaslužek v vojnem času, samo da je lahko pohitel spremit pokojnika na zadnji poti. Velika je hvaležnost naroda do mož, ki jih ljubi! Nepregledna množica se je zbrala na zadnji poti pokojnikovi, in oko vseh se je porosilo, ko je tovariš Kleinmayr govoril na grobu poslovnih besede od pokojnika: »Glejmo, da se vsi povzdignemo do višine pokojnikovih zgledov, da bomo ljubili svoj narod in delali zanj, kakor ga je ljubil on in kakor je delal on zanj!«

Iz Zagreba.

† Stjepan Šmidt. Hrvatske učiteljske organizacije žalujejo za enim najvernejših in najvrednejših svojih članov. Dne 5. februarja t. l. je umrl v Zagrebu Stjepan Šmidt, profesor na kr. zagrebškem učiteljski. Bil je zvest član Savega hrvatskih učiteljskih društev, jako delaven sodruženik Hrvatskega pedagoško-književnega zbora ter marljiv sourednik »Napredaka« in »Učiteljskega doma«. Bratskim hrvatskim učiteljskim organizacijam izrekamo na bridki nenadomestni izgubi svoje najgloblje sožalje! Blagemu pokojniku bodi ohranjen med nami časten in trajen spomin! Večna mu slava!

Novi šolski zakon na Hrvatskem. Hrvatska vlada je izdelala osnovo novega šolskega zakona, ki naj bi stopil v veljavo že začetkom prihodnjega šolskega leta. Zakon naj postavi ljudskošolsko izobrazbo na nove temelje in naj modernizira tudi razmere učiteljstva. Med drugim določa novi zakon, da se učitelj, ki slušbuje na enem kraju 10 let, sme prenesti le na lastno prošnjo ali pa vsled disciplinarne obsodbe. Za kvalifikacijo učiteljstva so v zakonu posebno ostre določbe. Le oni učitelji, ki imajo v šoli pozitivne uspehe, napredujejo in dobivajo petletne doklade. Službena doba znaša tudi v bodoče 40 let. Pri disciplinarnem postopanju so uvedena moderna načela, in v disciplinarnih komisijah se nahajajo tudi zastopniki učiteljstva. Denunciacija učitelja proti učitelju se kaznjuje kot hud disciplinarni pregrešek.

Madžarsko kulturno delovanje za narodnosti. Kakor poroča »Hrvatski List«, je veliki župan baron Petrichevich-Horvat javil te dni Vasilju Mangru, da odredi minister zatvoritev 80 obmejnih romunskih šol in da v kratkem času odvzame državno podporo vsem tistim romunskim konfesionalnim šolam, ki delujejo v okolici: Szeben, Fogaras, Brassó, Nagyvárad in Haromszeg. S to naredbo bo zaprtih 291 romunskih šol in 480 učiteljev ostane brez kruha. Mesto teh šol otvori grof Appony državne šole s samomadžarskim učnim jezikom. Ogrska pač nosi prapor demokratizma in kdor mu je proti, ga počasti z vislicami!

Dve novi ženski realni gimnaziji otvorijo na Hrvatskem in sicer eno v Osijeku, drugo pa na Sušaku pri Reki.

Navtična šola na Malem Lošinjju v Istri, ki je bil doslej le italijanska, dobi hrvatske vzporednice.

Splošni vestnik.

Vojak nam piše iz bojnega polja. »Naročam se na »Zvonček«. Polletno naročnino sem Vam nakazal po položnici, za drugo polletje pa pošljem denar, čimprej mi bo mogoče spraviti skupaj toliko denarja, naročen sem namreč tudi na »Slovenskega gospodarja« in »Bogoljuba«. Odvisen pa sem samo od svojega plačila — 36 h na dan. Sedaj dobim tudi od doma kake vinarje. In ker ne kadim, gre ves ta denar za časopise in knjige. Kar sem izdal v take svrhe, mi še ni bilo nikdar žal. Leto mine in zopet sem vesel svojih uspehov, bolj kakor bi zakadil denar. Vedno sem mislil na »Zvonček«, ki ga ne morem pozabiti; vedno sem ga rad bral, ko ga mi je prinašal iz šole od blagega gospoda učitelja moj bratec. Želim, da bi imel Vaš priljubljeni mi »Zvonček« v novem letu mnogo sodruženikov in obilo naročnikov. Vam pa povrni Bog trud, ki ga imate z izdajanjem tako lepega lista. Hvaležnost jugoslovanske mladine, pa tudi nas, ki smo že odrasli šoli, Vam je zagotovljena. Težko pričakujem I. letošnje številke.« Tako misli, dela in piše preprost slovenski vojak na bojnem polju. Kako osramoti ta vrlji slovenski vojak one šole, ki jih še vedno pogrešamo med Zvončkovi naročniki. Koliko je slovenskih staršev po Jugoslaviji, ki trdijo, da so zavodni, ki bi lahko naročili svoji deci naš mladinski list, pa se iz brezbriznosti ne

zmenijo za vse to. Kako visoko nadkriljuje v narodni zavesti take stariše ta slovenski mladenič.

Čudna pravica. Ni dolgo tega, ko so se učiteljstvu delile izredne kvalifikacije. Učitelj, ki je iz lastnega nagiba napravil izpit za meščanske šole, je bil zapostavljen pri Oddajanju služb pred takim, ki izpita ni imel. V dokaz vzemimo sedanjega koroškega deželnega šolskega nadzornika. Bil je v Ljubljani ljudski učitelj na nemški »schulvereinski« šoli. Merodajnim gospodom je bil po volji, pozvali so ga na učiteljske brez izpita za meščanske šole s pogojem, da ga naknadno napravi. Napravil ga je tudi res pri svojem prijatelju profesorju S. v Lincu, in sicer z odliko. Postal jo hitro definitiven, ali to je bilo še premalo za učenega in velesimpatičnega gospoda, reklo se je: »B. ist ein feiner Mann, er kann noch Landeschulinspektor werden.« In res se je to zgodilo, četudi ne na Kranjskem, pač pa Koroškem. V normalnih časih se je sodilo šolnike po sposobnostih in marljivem delovanju, »feiner Mann« je bil postranska stvar; posebno veljavo je imel le pri ženskah, ali časi se zpreminjajo in tudi nazori o pravičnosti.

Meseca novembra 1917 je priobčil Učiteljski Tovariš oglas bosansko-hercegovinske vlade glede pomanjkanja učiteljstva v Bosni, kjer so bili sprejemni pogoji prepovršno omenjeni. Jaz sem se informiral pismeno pri bos.-herc. deželni vladi o gmotnem stanju bos.-herc. učiteljstva, kakor tudi o sprejemnih pogojih.

Bos.-herc. deželna vlada me je uradno obvestila o sprejemnih pogojih, a ni pojasnila gmotnih razmer tamošnjega učiteljstva. Ker bi morda kdo izmed tovarišev rad zvedel natančne sprejemne predloge, jih navajam v originalnem tekstu.

Das M. G. G. wird ersucht, den Oberwärtigen verständigen zu wollen, daß ihm ein Lehrposten in Bosnien und der Herzegovina nur dann erteilt werden könnte, falls er ein vorschriftsmäßig gestempeltes Gesuch nebst folgenden Dokumenten in Vorlage bringen würde: 1.) den Taufschein; 2.) den Heimatschein, 3.) ein ärztliches Zeugnis über seine körperliche und geistige Eignung zum Lehramte, 4.) das Reife- und Lehrbefähigungszeugnis, 5.) den Nachweis über seine bisherige Lehrtätigkeit, 6.) das Zeugnis über sein politisches und moralisches Verhalten von der politischen Behörde 1. Instanz, schließlich 7.) den Nachweis, daß er zur Lehrtätigkeit in serbo-kroatischer Sprache formell befähigt ist. Für den Landeschef: Der Abteilungsvorstand: Podpis je nečitljiv.

Smrtna kosa. V Loki je dne 20. t. m. v starosti 50 let preminul tovariš Josip Zorn, učitelj in začasni šolski voditelj. Ostavil je vdovo Marijo in pet otrok. — V Motniku je istega dne nenadoma umrla gospa Ivanka Konjarjeva, soproga tamkajšnjega nadučitelja tovariša Ulrika Konjarja, zapustivši 4 sinove in 1 hčer. — Dne 19. t. m. je umrla v Semiču v Beli Krajini kot begunka Marija Kraševčeva, hči pokojnega tovariša Ivana Kraševca, učitelja v Gorici. — Vsem umrlim blag spomin! Njih svojem iskreno sožalje!

Razgled.

Ljudskošolski učitelj podpredsednik državne zbornice. Na seji državnega zbora dne 30. januarja 1918. je bil z 235 glasovi izvoljen za podpredsednika državne ga zbora poslanec Karel Seitz, ki je po poklicu ljudskošolski učitelj na Dunaju. Rojen je bil leta 1869. 4. sept. V mladosti se je učil krojaštva, a popustil je šivanko, ustopil in dovršil učiteljske v St. Pöltnu, postal je učitelj in se začel prav zgodaj pečati s politikom. Od leta 1897 je deželni poslanec Nižje Avstrijski, a v državni zbor je bil izvoljen leta 1901 kot socialno demokratski poslanec z 9043 glasovi od 15.579. volilcev v 33. volilnem okraju na Dunaju. — Tovariš Seitz je bil ravno zaradi svojega političkega prepričanja večkrat discipliniran in preteriran, a kljub temu se je povspel do tega častnega mesta. On je tudi zastopnik učiteljstva v mestnem šol. svetu Dunajskem in predsednik centralnega učiteljskega društva na Dunaju. Tovarišu Seitzu naše čestitke.

Književnost.

Podobe iz sanj. Napisal Ivan Cankar. — Nova knjižnica 1. — Založila in izdala Nova Založba v Ljubljani. — Tiskala Katoliška tiskarna. — Str. 165. — Cena 4 K. — Te »Podobe iz sanj« je napisal Cankar »v letih strahote 1914—1917. Zato je razumljivo, da marsikatera beseda ni tako postavljena, kakor bi po vsej pravici morala biti, in da je marsikatera

zastrita in zabrisana. Vendarle pa naj ostane vse, kakor je bilo; za ogledalo teh težkih dni in za spomin.« S temi besedami izreka Cankar sam sodbo o tem svojem delu. Postavljene so te besede v posnetku pisateljevega rukopisa knjigi na čelo, kakor bi hotel z njimi Cankar bralca opozoriti, naj gleda njegove podobe z napeto pozornostjo in — če se smem tako izraziti — z zbranim duhom, da zapazi tudi to, kar je zastrto, in da razbere tudi ono, kar je v knjigi zabrisanega. In ravno ta zastrtost in zabrisanost, ki sta — mimogredé povedano — značilna marka mnogim Cankarjevim delom — preliva njegove »Podobe iz sanj« v globoko, iskreno pesem bolečin, v pretresljiv, obupen vzklík trpljenja. Saj ni človeške besede, ki bi mogla jasno in sluhu razumljivo povedati, kaj čuti človeško srce, ki je z grozo zamaknjeno v to neizrečeno strašno tragedijo, kakor se današnji dan odigrava na svetovnem pozorišču. Cankarjeve »Podobe iz sanj« so javna obtožnica visoke umetniške potence, ki jo naš narod izroča proti kulturi in človečnosti: »Zapoj o bolesti, ki vre in vpije brez nehanja iz te uboge zemlje, ki jo ljubiš.« (Str. 83.) Te »Podobe iz sanj« so govor nas vseh, izliv gorja milijonov duš. In kolikor večja je bolest, toliko šibkejša je naša beseda, dokler ne zastane v nemem strmenju, neizgovorjena ob grobovih, ki pojoč oznanjajo novo zarjo (Str. 123.) — Iz tega vesolnega krvavega potopa se oglašajo grenko, polno žolča in ujedljivosti, rezko in neusmiljeno vprašanje srake-humoristke: »Pa kaj si storil ti, o človek?« (Str. 139.) Človek, ki je kriv tega splošnega gorja, molči, zakaj njegov jezik ne ve odgovora, ker je gorje preogromno in dejanje pretrinoško. Tako se obsoja človek — krvnik sam, a človeški duh še ni izmislil kazni in povračila... Tako hitimo od podobe do podobe, ki diha v okvirjih poezije in religioznosti, za tenčami slutenj in izza krepko začrtanih linij realnosti žgočo resnico; hitimo — gnani od sile nad človeštvom zagrešenega zla in od lepote pisateljeve besede, prepričani, da prihaja svetnica odrešenica. (Str. 165.) Kako umevamo ta čas in s kakimi pogledi zrejo v bodočnost — o tem govori ta Cankarjeva knjiga: v srcu nož — pred nami življenje! E. Gangl.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

A. Š. v Lj.: Kdo je prirejal manifestacijo ob rojstveni 50 letnici gospe Franje dr. Tavčarjeve, nam ni znano. Res pa je, da med zastopniki 45 ljubljanskih društev ni bilo nobenega našega, ker ni čil nihče naših o tem obveščen. Če bi tudi vedeli za namero, bi se ne udeležili, ker stojimo daleč stran od vsakega usiljevanja. Sicer pa poznamo in cenimo zasluge gospe jubilatke, ki si jih je z nesebičnim delovanjem pridobila na vsakem polju javnega našega življenja.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. januarja 1918 K 12.062-57.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/26. do 1/26. ure popoldne.

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča sl. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.

FRANJO POGAČNIK

ŠOLSKI VODJA

REZIKA POGAČNIK ROJ. VOGA

POROČENA

NAD LOKO PRI ŽUSMU

DNE 11. SVEČNA 1918

Največa slovenska hranilnica!**MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA**
Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.je imela vlog koncem leta 1917 . . . . . K 66,800.000.—
hipotečnih in občinskih posojil . . . . . „ 27,000.000.—
rezervnega zaklada . . . . . „ 2,000.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%,
izven Kranjske pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1%
oziroma 3/4% odplačevanju na dolg.V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo. Tožnih src naznanjamo vsem sorodnikom, tovarišem in znancem,
da je gospod**Vinko Engelman****c. kr. učitelj na Ciril-Methodovi šoli v Trstu,**

danes po dolgem in mukepolnem trpljenju mirno preminul.

Njegovo deloljubno, sreči in blaginji ljubljenege naroda posvečeno
in žrtvovano življenje je ugasnilo v najlepših moških letih.

Bodi plemenitemu pokojniku ohranjen najblažji spomin!

LJUBLJANA-TRST, dne 10. februarja 1918.

Kristijan Engelman,
nadučitelj v pok.,
oče.Mira Engelmanova,
voditeljica C. M. dekliške šole,
soproga.

Vlada, Milena, Duša in Miran, otroci.

Edmund Engelman,
kr. kotarski višji zdravnik,Viktor Engelman,
posestnik in trgovec,
brata.**Slovenska**
Šolska Maticaima v svoji zalogi razen razprodanih „Letopisov“,
I., II. in III. zv. — še vse do zdaj izišle knjige
ter oddaja stalnim članom tudi prejšnje celotne
letnike za navadno letnino 4 K; posamezne prej-
šnje knjige (snopiče itd.) dobivajo člani in uč-
teljišniki za polovico prodajalne cene. Nečlani
pa plačajo za posamezne prejšnje knjige določeno
prodajalno ceno, ki je razvidna v „Pedagoškem
Letopisu“.Posebej je izdala in založila Slovenska
Šolska Matica:

1. *A. Črnivec: Navodilo k I. zvezku „Računice za obče ljudske šole“.* Cena 1 K.
2. *Spominski list* za učence in učenke, ki dobe Odpustnico. Cena 20 vin.
3. *Kren-Bajželj: Javen telovadni nastop.* Cena 60 vin.
4. *Trunk-Dimnik: Staršem šolske mladine.* Cena 2 vin.

Letnina za Slovensko Šolsko Matico
znaša 4 K in se plača meseca januarja
vsakega leta.**Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“, v Ljubljani,**

r. z. z. o. j.

Celkovni račun št. 12.366.

Zadružnik našega denarnega zavoda postane lahko vsak, kogar sprejme načelstvo. Delež 50 K, se mora takoj polno vplačati. Posebno se priporočajo ti deleži kot osnovne glavnice učiteljskih društev. Deležne vloge se obrestujejo po 5%.

Vstopnine se enkrat za vselej plača 2 K.

Hranilne vloge se sprejemajo od vsacega, ako tudi ni združnik. Obrestna mera je 4 1/2%. Obrestovanje se pričinja dvakrat na mesec in sicer: 1. in 16. dne vsacega meseca.

Posojila se dajo le zadružnikom na osebni kredit po jako ugodnih pogojih. Posojila dovoljuje načelstvo. Načelstvene seje so vsako 2. in 4. delavno soboto v mesecu. Zadruga plačuje na željo za svoje dolžnike premije ter tudi posreduje pri zavarovanju.

Vrača se po spodaj navedenih načinih. Vsakdo si lahko izbere način vračila po svoji osebni potrebi in po svoji plačilni zmožnosti.

Vsacih 100 K posojila se vrača po načinu:

mesečnih rokov		rokov		rok	
A	v 12 in sicer	11	à 9 K — h,	12.	4 K 73 h
B	" 18 "	17	" 6 " — "	18.	3 " 56 "
C	" 24 "	23	" 4 " 50 "	24.	4 " — "
D	" 38 "	37	" 3 " — "	38.	— " 66 "
E	" 46 "	45	" 2 " 50 "	46.	1 " 81 "
F	" 60 "	59	" 2 " — "	60.	— " 70 "
G	" 70 "	69	" 1 " 75 "	70.	1 " 42 "
H	" 85 "	84	" 1 " 50 "	85.	1 " 26 "

Informacije pošilja zadruga vsakomur franco, kdor vpošlje 30 h v pisemskih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se **ne odgovarja.**

Dopise je naslovljati edino na zadrugo, ne na posamezne člane načelstva. Zadrugi lokal je v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Uradne ure za stranke so izvenzemski praznikov vsak četrtek in vsako soboto od 1/2. do 1/2. 6, ure popoldne.

Učiteljska tiskarna v Ljubljanireg. zadr. z omejeno zavezo ..... **Frančiškanska ulica št. 6**

se priporoča slavnim kraj. šolskim svetom in cenj. učiteljstvu v naročilo vseh uradnih šolskih tiskovin po najnovejših vzorcih. V zalogi ima vsakovrstne napise na lepenki, razne mladinske spise, vse poštno tiskovine za šol. uporabo itd. — Priporoča se v natisk uradnih kuvert in pisemskega papirja z napisom in sploh vseh v šol. stroko spadajočih tiskovin. V zalogi vedno: K. Wider, „MOJE PRVO BERILO“.